

1.11.2017

Valtiovarainministeriö

VM/1709/00.01.00.01/2016

Pelastusopiston lausunto julkisen hallinnon tiedonhallinnan sääntelyn kehittämistä selvittäneen työryhmän raportista

Pelastusopisto kiittää mahdollisuudesta lausua otsikossa mainitun työryhmän raportista.

1. Yleiset kommentit raportista

Raportti on hyvä ja kattava ja tervetullut koonti tiedonhallinnan kokonaisuudesta. Raportissa mainitut kehittämistarpeet on pitkälti tunnistettu viraston arjessa ja useimmat työryhmän esittämistä muutostarpeista ja -ehdotuksista ovat erittäin hyviä.

Pelastusopisto on tarkastellut raporttia oman toimintansa näkökulmasta. Tarkastelussa painottuvat Pelastusopiston ydintoimintojen tarpeet, jotka osaltaan poikkeavat "perusviraston" tai korkean turvallisuustason viraston tarpeista; Pelastusopiston ydintoimintoina korostuvat koulutus sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta, jotka osaltaan luovat toimintaympäristölle avoimuutta sekä ketteryyttä painottavia vaatimuksia.

Pienehkön viraston näkökulmasta selkeä lainsäädäntö ja ohjaus "yhden lain ja ohjauksen" periaatteella olisivat erittäin suotavia; tämän hetken tilanne johtaa resurssien tarpeettoman hajanaiseen käyttöön sekä osaamisen hallinnan ja kehittämisen haasteisiin. Monitulkintaisuus ja dilemmat eri lakien tarkastelussa ovat todettu haasteiksi.

Tiedonhallinnan tarkastelu elinkaarimallin mukaisesti aina arkistointiin ja hävittämiseen saakka on erityisen tärkeää. Olisi suotavaa, että koko elinkaari ja siihen liittyvät lait ja toimijat saataisiin yhden lain alle.

Pelastusopiston näkökulmasta olisi hyvä, jos valtiolla olisi yksi virasto/laitos ("tiedonhallintovirasto"), joka ohjaisi tiedonhallinnan koko elinkaarta ja josta olisi mahdollista saada tukea ja mahdollisesti myös ostettua palvelua erityisasiantuntemusta vaativiin tiedonhallinnon tehtäviin.

2. Kommentit raportin 5 luvusta

Pelastusopisto haluaa kiinnittää huomiota erityisesti seuraaviin seikkoihin:

5.1

- Tiedonhallinnan elinkaariajattelu myös lainsäädännön näkökulmasta on erittäin tärkeää; mm. arkistointi on kiinteä osa tiedonhallinnan elinkaarta, joten erillistä arkistointilakia ei ole järkevää uudistuksen jälkeen enää olla.

- Raportissa sivulla 72 oleva kappale liittyen tiedonhallintalain sisältöön ja siinä esitetyt haasteet perustuslakivaliokunnan esille tuomiin haasteisiin itsehallinnon näkökulmasta ovat haaste yhdenmukaisten toimintojen aikaansaamiseksi.

5.3

- Tietoturva-vaatimukset ja niiden mukana tuomat mahdolliset epätarkoituksenmukaiset toimintamallit mukaan lukien kustannusten merkittävä nousu ovat olleet Pelastusopistolle haaste. Raportin sivulla 81 oleva maininta siitä, että hyvinkin pieni määrä korkeammalle tasolle luokiteltua tietoa voi johtaa tarpeettoman kalliisiin vaatimuksiin, realisoituu Pelastusopiston tilanteessa. Pelastusopisto kannattaa myös tasomallin korvaamista tietoturvallisuuden vähimmäistasolla ja tarpeen mukaan pidemmälle menevien toimenpiteiden toteuttamista riskiarvion perusteella. Tässä yhteydessä on kuitenkin haasteellista hallinnonalakohtainen tarkastelu, joka voi johtaa edellä kuvatussakin tilanteessa viraston näkökulmasta epätarkoituksenmukaisiin ja kustannuksia nostaviin toimenpiteisiin. Tässä yhteydessä onkin hyvä kysyä: kenen näkökulmasta päätöksiä ja kehittämistä tehdään: yksittäisen viraston, hallinnonalan vaiko valtiokonsernin. Mikäli näkökulma on muu kuin virasto, olisi tämäkin pystyttävä huomioimaan tilanteissa, joissa virasto joutuu oman etunsa ja tarpeidensa vastaisesti toimimaan jonkun muun edun/hyödyn näkökulmasta. Tähän tuskin kuitenkaan pystytään tällä lainsäädännöllä vaikuttamaan.

- Pelastusopisto pitää sivuilla 83 ja 84 olevia muutosehdotuksia oikeasuuntaisina.

- Lokitietojen keräämisen yhteydessä olisi syytä huomioida myös se, kenellä on vastuu lokitietojen keräämisestä ja raportoinnista sekä kenellä on oikeus käsitellä lokitietoja tilanteissa, joissa tieto on järjestelmässä, josta vastaa ulkopuolinen järjestelmätoimittaja. Tällä hetkellä mm. laillisuusvalvonnan näkökulmasta voi syntyä epäselviä tilanteita siitä, kenen vastuulla on raportoida tiettyjen järjestelmien lokitarkastuksista. Lisäksi epäselvyyttä voi syntyä tilanteissa, joissa kansalainen pyytää virastolta tietoja hänen tietoihinsa kohdistuvista lokeista myös järjestelmistä, jotka eivät ole Pelastusopiston mutta joita Pelastusopisto käyttää. Kenen vastuulla on tietojen toimittaminen tällaisissa tilanteissa?

5.4

- Tietoaineiston määrittelyssä olisi myös huomioitava mahdolliset dilemmat tekijänoikeuslainsäädännön näkökulmasta. Tietoaineiston osalta olisi syytä määrittellä selkeästi, kenen "omistuksessa" ovat esimerkiksi opetusmateriaalit (luennot, videot, kuvat jne.). Onko virkatehtävänä tuotettava opetusmateriaali automaattisesti luokiteltu viraston tietoaineistoksi, jolle voidaan määrittellä esimerkiksi copyright -oikeudet? Vai onko kyseessä tekijänoikeuskysymys, jolloin tietyillä periaatteilla myös kyseisen materiaalin tekijällä on tiettyjä oikeuksia materiaalin käyttöön. Tällaisiin tilanteisiin liittyy myös kysymys materiaalin käyttöoikeudesta mahdollisessa tilanteessa, jossa virkamies siirtyy toisen työnantajan palvelukseen. Viimeksi mainittu tilanne voi nousta esiin myös muualla kuin oppilaitoksessa (esim. julkaisut).

5.5

- Tietojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuuden osalta on erityisen tärkeää raportissa esille nostettu semanttinen yhdenmukaisuus. Pelastusopisto pitääkin hyvänä, että YTI -hanke on käynnistetty. Pelastusopisto toivoo kuitenkin, että myös

tämän työryhmän ehdotuksia on mahdollista kommentoida sen varmistamiseksi, että ei-perusvirasto -näkökulman huomioimiseen varmistetaan.

5.6

- Pelastusopisto pitää erityisen hyvänä sitä, että tavoitteena on selkeyttää myös julkisuus- ja salassapitosäätelyä ja erityisesti näiden tulkintaa.

5.7

- Sivulla 115 oleva maininta julkisuusperiaatteen ja henkilötietojen suojaa koskevien vaatimusten yhteensovittamisesta on tervetullut.

- Tietoaineistojen käytön lupaprosessin yhdenmukaistaminen ja automatisointi ovat nykyistä sekavaa mallia selvästi parantava ehdotus.

5.8

- Pelastusopisto pitää työryhmän ehdotuksia pääosin kannatettavina. Riskinä voi pitää kuitenkin sitä, mitä käytännössä tarkoittaa Kansallisarkiston vastuu arkistoinnista niin, ettei virastolla olisi enää omia arkistoja. Tätä vaihtoehtoa olisi syytä tarkastella tarkemmin sekä tarkoituksenmukaisen prosessin että kustannusten näkökulmasta: Pelastusopistolla on valitettavan paljon kokemuksia siitä, että suurten viraston näkökulmasta tehdyt kehittämis- ja "ulkoistamislinjaukset" tarkoittavat pääsääntöisesti epätarkoituksenmukaisia toimintamalleja ja kustannusten nousua.

- Arkistoinnin näkökulmasta olisi myös tärkeää määritellä se, mitkä järjestelmät ovat virallisia arkistoja ja kuka ja miten määrittelee arkiston tulevissa tietojärjestelmähankeissa. Esimerkkinä rondo (tuleva Handy), valtiolle. fi jne.

- Sähköisen arkistoinnin riskienhallinta on kysymys, jota virastossa pohditaan. Mikäli tätä asiaa voisi tarkastella koko valtionhallinnon näkökulmasta esimerkiksi arvioiden mahdollisten paperiarkistojen sisältöä/edellytyksiä, loisi se ehkä virastolle vankempaa pohjaa päätöksenteon tueksi sekä yhdenmukaistaisi virastojen varautumista. Muutoinkin varautumista poikkeusoloihin tiedonhallinnan näkökulmasta olisi syytä yhdenmukaistaa ja ohjata ainakin osittain keskitetysti (esim. palvelukeskuksien rooli poikkeusoloihin varautumisessa tiedonhallinnan osalta, virastoissa käytössä olevien yhteisten tietojärjestelmien omistajien rooli ja vastuu varautumisessa tiedonhallinnan osalta). Olisi todennäköisesti järkevää pohtia tätä kokonaisuutta yhdessä.

3. Priorisointi

Pelastusopisto katsoo, että tiedonhallinnan elinkaarimallin toteuttaminen sekä lainsäädännön että toiminnallisuuden näkökulmasta olisi peruskivijalka monen muun hyvän ehdotuksen toteuttamiselle.

4.-5 Muut kommentit

Kohdassa 2 on otettu kantaa sekä kustannuksiin että ehdotusten vaikutusten arviointiin viraston näkökulmasta.

Hallintojohtaja

Pia Viklund

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Pelastusopisto
01.11.2017 klo 13:44. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.